

Det gode pårørendesamarbejde i overgangen fra ung til voksen

på det specialiserede
socialområde

Sekretariat for
Nordjysk Socialaftale

Indledning

I overgangen fra ung til voksen er der mange ting, som ændrer sig, og ofte er der mange spørgsmål, som man som pårørende skal tage stilling. I denne pjece giver de nordjyske kommuner og Region Nordjylland et billede af noget af det, som kan være væsentligt at være opmærksom på.

Pjecen bygger på en grundlæggende antagelse om, at pårørende spiller en helt særlig rolle for mange unge med funktionsnedsættelser – både som støtte i hverdagen, som sparringspartnere og som bærere af livshistorier, traditioner og erfaringer. Det kan være forældre, søskende, bedsteforældre eller andre nære relationer, som kender den unges interesser, styrker og udfordringer, hvorfor pårørendesamarbejdet er afgørende for at finde gode løsninger med de unge.

Pjecen skal ses som et supplement til den dialog og det samarbejde, der skal være mellem den unge, de pårørende og de kommunale og regionale fagpersoner. Dette med henblik på at understøtte balancen mellem dels de pårørendes viden og dels den unges forberedelse til mere selvbestemmelse på den bedst mulige måde, som kan lade sig gøre i det enkelte tilfælde.

Overgangen fra børne- til voksenområdet for unge med funktionsnedsættelser er forbundet med forandringer og betyder bl.a., at den unge:

- går fra at være omfattet af reglerne på børne- og ungeområdet til at være omfattet af voksenbestemmelserne i serviceloven
- kan have behov for støtte efter andre regelsæt, fx på uddannelses- eller beskæftigelsesområdet
- er myndig og skal selv tage beslutninger, medmindre den unge har givet pårørende fuldmagt til at medvirke, eller den unge har en værge
- skal forholde sig til nye områder som forsørgelse, uddannelse, beskæftigelse mm. og dermed også nye tilbud og nye fagpersoner
- oftest skifter sagsbehandler
- evt. skal skifte fra en anbringelse i børne- og ungeregistret til fx botilbud

Den unges ønsker og behov bliver afgørende

Unge med handicap er en blandet gruppe unge med forskellige typer af funktionsnedsættelse fra unge med lettere, afgrænsede funktionsnedsættelser til unge med omfattende, komplekse og sammensatte funktionsnedsættelser. Indtil den unge fylder 18 år, vil pårørende – som oftest forældrene – som udgangspunkt være en aktiv part i forberedelsen af den unges overgang, men efter det 18. år vil inddragelse af pårørende være betinget af, at den unge enten giver samtykke til de pårørendes medvirken, eller at en pårørende er beskikket som værge. Dette sker, idet den unge som myndig i udgangspunktet får de samme rettigheder, som andre voksne til at bestemme over egne forhold.

Når den unge er fyldt 18 år, vil situationen således ændre sig, så fokus først og fremmest er på den unges egne forhold og behov, frem for på familiens samlede situation. Hermed er der ligeledes ydelser for de pårørende, som ophører, når den unge fylder 18 år, mens der til gengæld er andre muligheder for støtte for den unge, som kan ansøges. Dette kan afklares med den unges sagsbehandler, som kan guide imellem de muligheder, som vil være relevante for netop jer.

Forberedelsen af overgangen

For at sikre en god overgang til voksenlivet har kommunerne en forpligtelse til at iværksætte forberedelse til overgangen, når den unge fylder 16 år. En vellykket overgang vil typisk forudsætte et tværgående og helhedsorienteret samarbejde mellem flere forskellige fagpersoner, den unge og pårørende for at sikre kontinuitet og tryghed omkring fremtiden for den unge.

I planlægning af den unges overgang til voksenlivet kan der være forskellige perspektiver på, hvilke indsatser der kan være relevante, og der kan være forskellige muligheder for, hvad der kan tilbydes på voksenområdet. Det er vigtigt, at den unge så vidt muligt inviteres med til møderne sammen med de pårørende i overgangsfasen, så den unge er med i drøftelserne om ønsker og behov og i de beslutninger, der tages.

Nye roller – bisidder, partsrepræsentant eller værgemål

Før den unge fylder 18 år, er det vigtigt at have forholdt sig til hvilken rolle, man som pårørende skal have, og her er der flere muligheder. Den rigtige løsning afhænger af den konkrete situation og den kommunale sagsbehandler kan være behjælpelig ift. at finde den rette løsning for jer.

Partsrepræsentation

En mulighed er, at den unge afgiver en erklæring om partsrepræsentation. Herefter træder partsrepræsentanten i partens – den unges – sted og overtager den unges beføjelser i forhold til myndigheden. Det vil sige, at partsrepræsentanten har beføjelse til at handle på den unges vegne, også uden at den unge selv er til stede.

Bisidder

En anden mulighed er, at man som pårørende kan have rollen som bisidder, der først og fremmest er med på fx møder med kommunen som personlig støtte.

Konkret fuldmagt

En tredje mulighed er, at der afgives en fuldmagt til en helt konkret handling, fx en fuldmagt til, at en bestemt person kan hente penge i banken for den unge.

Værgemål

Værgemål kan også være nødvendigt og kan søges ved Familieretshuset. Det er dog en betingelse, at den unge, der søges værgemål over, ikke kan tage vare på sine egne forhold, og at der er et behov. Det er Familieretshuset, der vurderer, om betingelserne for et værgemål er opfyldt, og som træffer afgørelse. Et værgemål vil altid være afpasset det konkrete behov og vil aldrig være mere omfattende end nødvendigt. Der findes forskellige former for værgemål – personligt værgemål, økonomisk værgemål og samværgemål. En værge kan både være en pårørende, ven eller anden person med tilknytning til den unge, eller der kan beskikkes en professionel, fast værge. I kan som pårørende ansøge om værgemål, uanset om I ønsker selv at være værge, eller om I ønsker, at andre varetager værgemålet. Har I ikke mulighed for selv at ansøge, kan ansøgningen også fremsættes af kommunen. Den unge har ret til selv at frasige sig bestemte personer som sin værge.

Tavshedspligt og samtykke

Pårørende har ofte en helt særlig indsigt og viden i forhold til den unge og ønsker at hjælpe og støtte den unge også efter det 18. år. Samtidig er der, når den unge bliver myndig, klare regler for, hvad fagpersonalet omkring den unge må dele med de pårørende.

Fagpersonalet har tavshedspligt. Det betyder, at de som udgangspunkt ikke må dele personlige oplysninger om den unge uden samtykke. Reglerne er lavet for at beskytte den unges ret til privatliv på samme måde som for alle andre voksne.

Her er det vigtigt, at man tidligt taler om, hvem den unge ønsker, at fagpersonalet må dele oplysninger med. Det kan skrives ned i et samtykke, som kan ændres, hvis den unge ønsker det. På den måde sikres både den unges ret til selvbestemmelse og et trykt samarbejde, hvor alle parter har den nødvendige viden til at hjælpe den unge bedst muligt.

Inddragelse af pårørende kan i nogle tilfælde være dilemmafyldt, men samtidig er fagpersonalet helt klar over den væsentligt viden og de ressourcer, der er i de unges pårørende. Dialogen mellem den unge, de pårørende og fagpersonalet er derfor afgørende, så de bedste løsninger findes.

De pårørende som afgørende medspillere

Pårørende spiller en helt central rolle i overgangen til voksenlivet. Derfor bliver det væsentligt at finde ud af, hvordan samarbejdet kan fortsætte på en ny måde – hvor de pårørendes erfaringer stadig har stor betydning, selvom den unge nu er myndig.

Mange unge med handicap har, gennem hele deres opvækst, været afhængig af hjælp fra andre til fx personlig pleje, brug af hjælpemidler mv. Det har ofte været pårørende, som har taget sig af kontakten med sagsbehandler, ansøgt om hjælp og støtte og koordineret med andre forvaltninger og sektorer. Men når den unge fylder 18 år, ændres rammerne for dette.

For pårørende betyder det, at de ikke længere nødvendigvis er part eller bliver inddraget i den unges sag, hvis ikke den unge har givet samtykke til det. Det er betydelige forandringer, både for den unge og dennes pårørende, som kan give anledning til usikkerhed omkring fremtiden.

Den unges overgang til voksenlivet kan derfor være en vanskelig periode for pårørende. Det kan være svært at give slip på ansvaret og have tiltro til den unges selvstændighed. Helt instinktivt kan man have stort fokus på at beskytte den unge, og det er helt forståeligt. Man udfordres på at finde balancen mellem at selvstændiggøre den unge og samtidig være trygge ved, at den unge får den nødvendige hjælp og støtte. Det er således afgørende at skabe god dialog og inddragelse i samarbejde mellem den unge, pårørende og fagpersonerne, således vigtig viden og omsorg for den unge kommer bedst muligt i spil under de nye rammebetingelser.

**Sekretariat for
Nordjysk Socialaftale**

Afslutning

Denne pjece tegner de overordnede linjer ift. overgangen fra ung til voksen på det specialiserede socialområde. Den skal således ses som et supplement til dialogen mellem de pårørende og de kommunale og regionale fagpersoner i forbindelse med overgangen til voksenområdet på det specialiserede socialområde.

Mange botilbud og lignende har egne pjecer, der beskriver mere konkret, hvad netop de tilbyder, og hvordan de arbejder osv. Ligeledes kan der være materiale og drøftelser, som retter sig mere direkte mod netop de udfordringer, som måtte være i spil i den konkrete tilfælde. Under alle omstændigheder vil beslutninger mv. altid være en konkret, individuel vurdering.

Ligeledes kan og skal der ikke sættes spørgsmålstegn ved, at pårørende spiller en vigtig rolle i unges liv – også efter de fylder 18 år. Dette gælder ofte i endnu højere grad for unge med funktionsnedsættelser. Vi håber derfor, at pjecen kan støtte dialogen og bidrage til et trygt og tillidsfuldt samarbejde.

